

Кузьменко Ю. В., Терентьева Н. О.*

НАРОЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

У статті розкрито актуальну проблему сучасної педагогічної теорії і практики – формування конкурентоздатності спеціалістів педагогічної галузі. Окреслено основні завдання освіти в контексті нарощення освітньої складової людського капіталу педагогів.

Початок ХХІ століття характеризується завершенням процесів економічної глобалізації, створенням єдиної системи світового освітнього ринку, тому все більшого значення має для кожної країни створення національної конкурентоспроможності, у тому числі й у сфері освіти. Сьогодні економічний і соціальний розвиток кожної держави залежить від рівня освітньої складової людського капіталу. А тому питання нарощення конкурентоздатності є актуальною проблемою сучасної педагогічної теорії й практики. Це пов'язано із тим, що існує тенденція заміни роботодавцями терміна «професіоналізм» і використання ними терміна «конкурентоздатність», що обумовлює розгляд питання професіоналізму крізь призму конкурентоздатності фахівця. Конструювання сучасного навчально-виховного процесу потребує від педагогічного персоналу окрім професіоналізму ще низки елементів, які мають надпрофесійний характер і впливають на конкурентоспроможність.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що в Україні в порівнянні з розвинутими країнами відбувається зниження потенціалу кваліфікованих працівників. Така ситуація вимагає прискорення процесів модернізації освіти як умови підготовки конкурентоздатних фахівців та нарощення рівня освітньої складової людського капіталу педагогічних кадрів.

Відзначимо, що поняття «конкурентоздатність педагога» розглядається нами як інтегральна характеристика вчителя, яка виявляється в сукупності особистісних і професійних якостей, а також у професійно спрямованих знаннях і вміннях, орієнтаціях, які визначають успішність професійної діяльності педагога.

За систему підготовки конкурентоздатних педагогічних кадрів, згідно з чинними нормативно-правовими документами, відповідають різні освітні установи:

- навчальні;
- культурно-освітні та наукові заклади;
- науково-методичні та методичні установи;
- науково-виробничі підприємства;
- державні й місцеві органи управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Проте основними шляхами розвитку освітньої складової спеціалістів педагогічної галузі все ж таки залишаються три освітні ланки: професійно-технічна, вища та післядипломна освіта. У зв'язку з цим на сучасному етапі формування нової освітньої моделі України реформу професійної та вищої освіти слід здійснювати синхронно зі змінами у навчальних закладах та в системі післядипломної освіти, а також у широкому контексті концепції розвитку людського капіталу.

Усе більш важливими стають зміни в підходах до системи підготовки кваліфікованих робітників, оскільки від цього залежать основні чинники соціально-економічного розвитку країни. Після визнання та поширення теорії людського капіталу освіта перестала сприйматися як галузь невиробничого споживання. Нині вона розглядається як чинник формування освітньої складової людського капіталу. Переорієнтація суспільної думки в напрямку сприйняття ідей теорії людського капіталу стає відправною точкою в здійсненні освітніх реформ в Україні. Процеси постіндустріального розвитку суспільства, сучасні виклики ринку освітніх послуг і праці корелюють зміни й характер освіти. У зв'язку з цим на перший план виступає не лише спосіб виробництва та передачі знань а, власне, сама людина – її освітня складова. Розвиток освітньої складової людського капіталу є одним із шляхів нарощення конкурентоздатності фахівців.

Освітня складова – це компонент людського капіталу, яку утворюють певний рівень знань, умінь, навичок, досвід людини, компетентність тощо. Цей знаннєвий продукт формується протягом життя людини як в освітніх закладах, так і поза ними в особистісному та суспільному життєвому просторі (процес соціалізації людини) [1, с. 9]. Варто зауважити, що ця складова формується протягом усього життя людини як в освітніх установах, так і поза ними в особистісному й суспільному життєвому просторі (процес соціалізації). Відповідно освітня складова потребує свого оновлення, нарощування, розвитку оскільки згодом знання «застарівають» або «забуваються».

* © Кузьменко Ю. В., Терентьева Н. О.

По суті, ми можемо констатувати, що саме через формування освітньої складової фахівця в навчальному процесі студенти вищих навчальних закладів набувають готовність до майбутньої трудової діяльності, нарощують рівень професійної компетентності, трудової мобільності та конкурентоспроможності. Усі елементи навчально-виховного процесу утворюють своєрідну систему, результатом функціонування якої стає нарощування освітньої складової спеціаліста. У свою чергу, вона є одним з чинників нарощування людського капіталу.

Серед основних чинників, які впливають на підвищення конкурентоспроможності робочої сили, – освіта, кваліфікація, здатність та готовність до інтенсивної праці, самовдосконалення тощо. Держава через систему освіти та професійної підготовки сприяє забезпеченню вищого рівня соціально-економічного зростання країни, а також конкурентоздатності особи, що опосередковано також виступає чинником економічного розвитку. На жаль, в умовах економічної кризи в Україні питання освіти та професійної підготовки не мають статусу пріоритетних. Таке ставлення на рівні державного управління галуззю освіти провокує подальше поглиблення й затягування кризи.

Для ефективної підготовки педагогічних кадрів з точки зору їхньої конкурентоздатності вирішальне значення має пошук та створення нетрадиційних технологічних, соціальних та педагогічних рішень, використання ідей та нових технологій, які забезпечують значне підвищення ефективності педагогічної та навчальної праці в системі неперервної освіти, розробка технологій «виробництва талентів» [2], розширення мобільності слухачів для підвищення якості підготовки та ін.

Підсумовуючи вищезазначене, окреслимо тенденції розвитку конкурентоздатності педагогічних кадрів: трансдисциплінарність, впровадження стандартів STEM-орієнтованого освітнього контенту; посилення політехнічної підготовки вчителів; ширше застосовування проектно-технологічної діяльності й науково-дослідної роботи, упровадження інтерактивних форм навчання, технічних та мультимедійних засобів навчання, орієнтація педагогів на необхідність самоосвіти та ін.

Дуже проблемним для нарощення конкурентоздатності педагогічних кадрів в Україні залишається питання вдосконалення матеріально-технічної бази навчальних закладів. Треба визнати, що цю проблему

намагалися розв'язати протягом усієї другої половини ХХ століття, за винятком 90-х років. Однак сьогодні вона постає знову як першочергова, особливо щодо створення комп'ютерних аудиторій, забезпечення новітньою комп'ютерною, мультимедійною та іншою технікою, розширення бібліотечних фондів професійного спрямування тощо.

Як активний чинник нарощення конкурентоздатності фахівця система освіти вирішує надважливі завдання:

- формування людського капіталу, що збільшує доходи та розширює економічні можливості людини та країни;
- розширення можливостей вибору професійної діяльності в усіх сферах життєдіяльності людини;
- перепідготовка педагогів, які залишилися без роботи у зв'язку із змінами в українській економіці та НТП;
- якісна підготовка конкурентоздатних педагогічних кадрів для ринку праці;
- акумуляція потенційно незайнятої молоді в системі стаціонарної освіти тощо.

Ефективне державне регулювання процесу підготовки кваліфікованих кадрів, модернізація системи освіти, накопичення людського капіталу може стати дієвим чинником прискорення виходу України з економічної кризи, тому інвестиції в освіту сьогодні – це запорука стабільності, конкурентоспроможності та розвитку будь-якої країни в найближчому майбутньому.

Література:

1. Кузьменко Ю. В. Формування освітньої складової фахівців із трудової підготовки в Україні: навчальний посібник / Ю. В. Кузьменко. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – 136 с.
2. Похолков Ю. Проблемы и основные направления совершенствования инженерного образования / Ю. Похолков. – 2003. – № 10. – С. 3-8.